

دانشگاه آزاد اسلامی

واحد مرودشت

دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی

پایان نامه برای دریافت درجه کارشناسی ارشد M.A. رشته برنامه ریزی درسی

عنوان:

رابطه سلامت سازمانی و انتخاب شیوه کنترل دانش آموزان توسط معلمان

در مدارس متوسطه ناحیه 3 شهرستان شیراز در سال تحصیلی 90-91

استاد راهنما

دکتر حجت اله فانی

استاد مشاور

دکتر احمد رضا اوجی نژاد

نگارش

حمید رضا زارع

بهار 1392

صور تجلسه دفاع از پایان نامه کارشناسی ارشد (M. A)

نام و نام خانوادگی دانشجو: در تاریخ

رشته:

از پایان نامه خود با عنوان:

دفاع نموده است.

و نمره

با درجه

سمت امضاء اعضای هیات داورى

نام و نام خانوادگی امضاء هیات داورى

استاد راهنما

1. دکتر حجتالهفانی

استاد مشاور

2. دکتر احمد رضا اوجینژاد

استاد داور

3. دکتر نادر شہامت

مدیر / معاونت آموزشی

مراتب فوق مورد تائید است.

مهر و امضاء

تقدیم به

همسر و دو فرزند عزیزم امیر و آیسا

به پاس تمام زحمات و صبوری‌شان

سپاسگزاری

حمد و سپاس خداوند سبحان که انسان را آفرید و او را به گوهر عقل بیاراست. بر مخلوقات برتری داد، نوشتن آموخت و به وی آنچه را نمی دانست تعلیم داد. و سلام و درود حق بر تمامی پویندگان طریق علم و معرفت. آنانی که چراغ هدایت بندگان خدایند و بار عظیم رسالت هدایت و تربیت خلق را عهده دارند، بالاخص اساتید بزرگواری که این حقیر از محضر آنان تلمذ نموده و از سرمایه علمی آنان بهره ای داشتم. اینک که به لطف احدیت و هدایت اساتید ارزشمند کار تکمیل این پروژه به پایان رسیده است از استاد فرزانه و عالیقدر جناب آقای دکتر فانی مدت از محضر پر فیضشان بهره مند گشته ام صمیمانه قدردانی می نمایم. همچنین محبت و هدایت آقای دکتر اوجی نژاد را که همواره مشاور و یاور من در این پروژه بودند را ارج می نهم.

جا دارد از تمامی اساتید بخش علوم تربیتی دانشگاه آزاد اسلامی واحد مرودشت و مسئولین، معلمان و مدیران سازمان آموزش و پرورش ناحیه 3 شهرستان شیراز تشکر کنم، در پایان، از خانواده خوبم و تمامی دوستان و سایر کسانی که در این پژوهش یاریگر اینجانب بوده اند کمال تقدیر و تشکر را دارم.

فهرست مطالب

عنوان..... صفحه

فصل اول: طرح تحقیق

2	مقدمه
4	بیان مسأله
9	اهمیت و ضرورت تحقیق
12	اهداف تحقیق
12	فرضیه های تحقیق
13	تعاریف نظری و عملیاتی متغیرها

فصل دوم: ادبیات و پیشینه ی پژوهش

16	مبانی نظری
22	ابعاد سلامت سازمانی
27	پیشینه تحقیق
27	پیشینه خارجی
33	پیشینه داخلی

فصل سوم: روش اجرای پژوهش

39	ابزار پژوهش
----	-------------

42 ..... روش تجزیه و تحلیل آماری

42 ..... ملاحظات اخلاقی

فصل چهارم: یافته های پژوهش

44 ..... یافته های توصیفی

44 ..... یافته های استنباطی

46 ..... فصل پنجم: بحث و نتیجه گیری

56 ..... محدودیت های پژوهش

56 ..... پیشنهادات پژوهش

59 ..... فهرست منابع فارسی

65 ..... فهرست منابع انگلیسی

ضمائم

66 ..... چکیده انگلیسی

چکیده:

پژوهش حاضر با هدف بررسی رابطه میان ادراک معلمان از سلامت سازمانی و جهت گیری آنان در کنترل دانش آموزان مدارس ناحیه 3 شیراز در سال تحصیلی 92-93 بوده است. روش پژوهش توصیفی و از نوع همبستگی بوده است. جامعه آماری این پژوهش کلیه معلمان مقطع راهنمایی آموزش و پرورش ناحیه 3 شیراز می باشند شامل (تعداد 800 نفر، 359 زن و 441 نفر مرد) و برای متناسب نمودن با استفاده از فرمول کوکرانبا استفاده از روش نمونه گیری تصادفی طبقه های، نمونه های شامل 190 نفر، 60 نفر زن و 130 نفر مرد انتخاب شده بازرگردآور با اطلاعات شامل نمونه گیری طبقه ای شیوه اختصاص متناسب براساس پایه و جنسیت نمونه 190 نفری پژوهش خود را انتخاب نموده است. که از این تعداد 60 نفر زن و 130 نفر مرد می باشند. ابزار گردآوری داده ها فهرست سلامت سازمانی مدارس راهنمایی با ضریب پایایی 0/70 (هوی و فلدمن، 1987، هوی، تارتر و کتکمپ، 1991، هوی، بارنز و سابو، 1996) و فرم جهت گیری کنترل شاگرد با ضریب پایایی 0/80 (برت و لویین سون، 1957) بوده است. داده ها با استفاده از میانگین، انحراف معیار، تحلیل واریانس یک طرفه و ضریب همبستگی پیرسون و رگرسیون چند گانه تجزیه و تحلیل گردیدند. نتایج نشان داد که 30/4 درصد از معلمان دارای جهت گیری انسانی و 27/7 درصد از آنان دارای جهت گیری قیمی هستند. سلامت سازمانی مدارس نیز بالاتر از حد متوسط است. از میان ابعاد سلامت سازمانی بعد ساخت دهی با جهت گیری قیمی معلمان در کنترل دانش آموزان دارای رابطه مثبت و معنادار است. سلامت سازمانی با جهت گیری قیمی دارای رابطه منفی و معنادار است.

کلمات کلیدی: سلامت سازمانی - جهت گیری کنترل شاگرد - جهت گیری انسانی - جهت گیری قیمی

فصل اول

طرح پژوهش

1-1- مقدمه

جامعه نقش غیر قابل انکاری در مراحل مختلف رشد و تربیت و کمال انسان دارد. نهاد ها و سازمانهای مختلف هر یک به فراخور نقش و وظیفه تعریف شده خود در این روند تاثیر دارند. جامعه ای که سازمانهای مختلف آن سالم و هماهنگ کار می کنند می تواند سریعتر و با کیفیت بالاتری به اهداف غایی اجتماعی و تربیتی، صنعتی و اقتصادی خود دست یابد لیکن بشر امروزی عنصر اصلی سازمانها به شمار می رود و ادراکات و ارتباطات انسانی باعث پیچیدگی روز افزون روابط درون سازمانی شده است. سازمان سالم جایی است که افراد با علاقه به محل کارشان می آیند و به کارکردن در این محل افتخار می کنند. درحقیقت سلامتی سازمان از لحاظ فیزیکی، روانی، امنیت، تعلق، شایسته سالاری و ارزشگذاری به دانایی، تخصص، و شخصیت ذی نفعان، و رشد دادن به قابلیتهای آنها و انجام وظایف محول شده از سوی فراسیستم های خود در اثربخشی رفتار هر سیستمی تاثیر بسزایی دارد. در این مقاله سعی شده است مفهوم سلامت سازمانی، ویژگیهای سازمان سالم، مولفه های سلامت سازمانی، کارکردهای سیستم برای حفظ سلامت خود، و تحقیقات انجام شده در این زمینه به بحث و بررسی گذاشته شود و نتایج و پیشنهادات عملی در این زمینه بیان گردد.

در هر جایی که دو انسان در کنار یکدیگر قرار می گیرند ناخود آگاه روابط و تعامل پویایی بین آنها شکل می گیرد و این روابط و تعامل خود تحت تاثیر عوامل سازمانی و شرایط و مقتضیات محیطی قرار دارد. بیک زاد و بیرامی امینلویی (1388) معتقدند که رویکرد سیستم ها سازمان را به صورت نظام یکپارچه ای مرکب از اجزاء و عناصر به هم مرتبط می نگرد، تمرکز این رویکرد بر سازمان و شناخت پیچیدگی ها و پویایی های درونی و تعامل دائمی آن با محیط و جامعه است. مدرسه نیز به عنوان یک سازمان پیچیده و پویا از اجزاء و عناصر مرتبط به هم تشکیل شده و مانند سازمانهای دیگر شامل عنصر انسانی از قبیل: مدیران، معلمان و دانش آموزان است که اجزاء اصلی سازمان آموزشی هستند. هنگامی که روابط حاکم بر مدرسه سالم باشد معلمان به وظیفه یاددهی و دانش آموزان نیز به یادگیری علاقه نشان می دهند. به گونه ای که شاهکرم (1388) اظهار می نماید: در سازمان سالم شاهد کارکنانی هستیم که به کارشان علاقه وافر داشته، رضایت شغلی دارند و به کارکردن در سازمانشان افتخار می کنند. لذا سلامت سازمانی را نایستی تنها توانایی سازمان برای انجام وظایفش دانست، بلکه سازمان سالم محیطی توانا برای رشد و بهبود نیز می

باشد. می توان گفت سازمان سالم دارای ویژگی هایی می باشد و میزان سلامت هر سازمان، قابل سنجش و اندازه گیری است. اگر سازمانی در وضعیت خوبی از سلامتی قرار نداشته باشد نیازمند عارضه یابی و سپس درمان می باشد. دو منبع اصلی سلامت سازمانی از دیدگاه شاهکرم (1388)، کارکنان و مدیریت است. بر این اساس مدیران، معلمان و دانش آموزان منابع اصلی سلامت سازمانی مدارس هستند و روابط و ادراکات آنان بر رفتار یکدیگر تاثیر می گذارد و می توان گفت که برداشت معلمان از شرایط حاکم بر مدرسه، دیدگاه آنان را نسبت به کنترل دانش آموز تحت تاثیر قرار می دهد. لذا به نظر می رسد هنگامی که سازمان آموزشی از سطح سلامتی مناسبی برخوردار است دیدگاه مدیران و معلمان نسبت به رفتار دانش آموزان شیء گونه نیست و معلمان وظایف خود را با حسن نیت انجام دهند. کنترل رفتار دانش آموزان و انضباط آنان در کلاس درس از وظایف معلمان است و تحت تاثیر ادراک آنان از روابط حاکم بر مدرسه قرار می گیرد. از دیدگاه سلیمانی و خاکساری (1387) توجه به حقوق دانش آموزان، آزادی های فردی و رعایت اخلاق و هنجارهای اجتماعی در مدرسه باید تحت نظارت مستمر باشد. بر این اساس نظارت بر رعایت نظافت، نظم و قوانین و مقررات و بسیاری از مسائل مهم دیگر بر عهده مدیران و معلمان است. از آن جهت که رفتار فردی تحت تاثیر ادراکات متفاوت قرار می گیرد ممکن است دانش آموزان در کلاس درس به صورت دلخواهی و سلیقه ای رفتار کنند و هرج و مرج و شلوغی بوجود بیاورند. با توجه به ادراکات متفاوت و تجارب گوناگون دانش آموزان، معلمان باید بر فرایند یاددهی-یادگیری و رفتار و عملکرد دانش آموز برای رسیدن به اهداف آموزشی نظارت داشته باشند. از آن جهت که مدرسه به عنوان یک سازمان اجتماعی نوعی ترتیبات منظم از تعاملات تک تک انسانهاست می بایست در آن مانند هر سازمان دیگری کنترل وجود داشته باشد. در این رابطه آرنولد تننهام¹ (به نقل از هچ²، ترجمه دانایی فرد، 1389، ص 434) بیان می نماید که فرایند کنترل به محدود کردن رفتارهای سلیقه ای شخصی³ کمک می کند و آنها را با طرح عقلایی سازمان منطبق نگه می دارد. لذا

1-Arnold Tannenbaum

2-Hatch

3-Idiosyncratic behaviors

مدارس باید از سلامتی مثبتی برخوردار باشند تا معلمان بتوانند در کنترل و نظارت بر یادگیری دانش آموزان موفق باشند. جاهد (1384)

1-2- بیان مساله

یکی از مشکلات و معضلاتی که در آموزش و پرورش کشور ما وجود داشته و دارد عدم توجه ناکافی به شخصیت، شرایط روحی، فکری و رشدی دانش آموزان است. متأسفانه هنوز معلمانی هستند که به دلایل مختلف که یکی از آنها می تواند عدم رضایت کافی از شرایط شغلی و برداشتی که از سلامت سازمان و اداره خود دارند رویکرد مناسبی در کلاس درس نسبت به دانش آموز نداشته و در جهت گیری های خود او را به عنوان موجودی که منفعل و شی گونه است به حساب می آورند و این در حال است که این رویکرد با آموزش و پرورش نوین دنیا و همینطور شرایط فرهنگی و اجتماعی جامعه ای که دانش آموزان در آن رشد و نمو می کنند همسویی ندارد. از دیر باز نقش آموزش و پرورش اساسی در تداوم و بقای جامعه بشری ایفا کرده و با انتقال فرهنگ و ارزشهای حاکم بر جامعه به نسل جوان باعث بقای جامعه می شود. آداب و رسوم، اعتقادات و ارزشها، نگرشها و رفتارها، دانشها و مهارتهای جامعه از طریق فراگردهای آموزش و پرورش قابل انتقال و دوام بوده اند. از دیدگاه علاقه بند (1385) در جوامع ابتدایی، عوامل اصلی آموزش و پرورش عبارت بودند از زندگی خانوادگی، کار گروهی و مراسم دینی. اما در جوامع امروز، جریان آموزش و پرورش کودکان در خانواده آغاز می شود، و در مدرسه ادامه می یابد و طبق برنامه های مشخص و به منظور تحقق هدفهای معینی صورت می پذیرد. امروزه، نظام آموزش و پرورش، به عنوان یک پدیده عام اجتماعی، جزء لاینفک زندگی اجتماعی (علاقه بند، 1385) به شمار می رود. هرچند، ویژگیهای نظام آموزشی در جوامع مختلف، متفاوت است، ولی وجوه مشترک بسیاری نیز میان آنها یافت می شود. پیدایی و گسترش این نظامها، حاکی از ضرورت و اهمیت روزافزون امر آموزش و پرورش در جهان کنونی است. در اغلب کشورها، نظام آموزشی، بنا به ضرورت تغییرات اجتماعی، به تدریج از حالتی ساده به حالتی پیچیده مبدل شده است. با پیچیدگی روز افزونی که در سازمان های آموزشی مشاهده می شود آموزش و پرورش حیاتی ترین نیاز انسان شده و

بیشترین فرصتها و هزینه صرف آن می شود. لذا آموزش و پرورش اساس و زیربنای توسعه فرهنگی، اجتماعی، اقتصادی و سیاسی هر جامعه است. از دیدگاه جاهد (1384) امروزه در اغلب کشورها آموزش و پرورش صنعت رشد قلمداد می شود و پس از امور دفاعی بیشترین بودجه دولتی را به خود اختصاص می دهد؛ از آنجایی که بخش قابل توجهی از آموزش و پرورش در مدارس صورت می گیرد مدارس به عنوان یک نظام اجتماعی حساس و مهم، از جایگاه خاصی برخوردارند. جاهد (1384) بیان می نماید که مدارس در صورتی خواهند توانست وظیفه خطیری را که به دوش آنهاست به نحو احسن انجام دهند که سازمانهای سالم و پویایی باشند. سلامت سازمانی مفهوم پیچیده ای است، قبل از تعریف آن می بایست مفهوم سلامتی را روشن ساخت. امیرشاهی (1387) تعاریف متعدد سلامتی را از دیدگاههای متفاوتی بیان نموده است. 1- بهداشت جهانی سلامتی را احساس آسایش و آرامش در جسم، روان و محیط (خانواده، جامعه و سازمان) تعریف کرده است.

2- از دیدگاه اداری مواردی نشاندهنده سلامت اداری یک سازمان است که عبارتند از:

- احساس مسئولیت کارکنان در قبال وظیفه محوله

- وابستگی عاطفی و علاقه به سازمان و ارائه خدمت به ارباب رجوع

- توجه مدیریت به شایسته سالاری

- انتخاب و انتصاب افراد شایسته و متعهد و مدافع سازمان

- احساس غرور به محل کار توسط کارکنان سازمان

- جلوگیری از حیف و میل سرمایه و اموال

- استفاده بهینه از زمان برای ارائه خدمت صادقانه و سعی در افزایش بهره وری

- داشتن انگیزه مثبت در ارائه خدمت موثر و سازنده

- وجود شفافیت و پاسخگویی توسط مدیریت و در اجرای وظایف توسط کارکنان.

همانطور که می دانید سلامتی انسان به سالم بودن جسم و روح انسان وابسته است، سازمانها نیز باید

از روح و جسم سالمی برخوردار باشند تا بتوانند به بهبود و پیشرفت جامعه کمک کنند. سلامت سازمانی

برای مدارس الزامی است و برای رسیدن به آن باید بتوانند همزمان با حفظ انسجام درونی خود، به شرایط فرهنگی و تقاضاهای والدین پاسخ مثبت دهند و همچنین تلاش کنند تا به اهداف از پیش تعیین شده دست یابند. هو¹ (به نقل از ترک زاده و احمدوند، 1388، ص 136) بیان می دارد که سلامتی هنگامی بوجود می آید که سیستم بتواند به طور همزمان با حفظ یکپارچگی و درستکاری درونی خود، به شرایط و اقتضات متغیر محیطی پاسخ دهد، و در عین حال، اهداف خود را نیز برآورده سازد (اثربخش باشد). لذا سازمان سالم سازمانی است که بتواند سه بعد اثربخشی، انسجام درونی و پاسخگویی را به نحو احسن برآورده نماید.

سلامت سازمانی مدارس از دیدگاه هوی و میسکل (2008) دارای هفت بعد است:

1-تمامیت سازمانی: مدرسه ای را توصیف می کند که در مقابل علایق ویژه جامعه آسیب پذیر نیست.

مدرسه قادر است با نیروهای مخرب بیرونی به خوبی سازش کند.

2-نفوذ مدیر: به توانایی وی در تاثیر گذاردن در عمل مافوق اشاره می کند. مدیر با نفوذ، ترغیب

کننده بوده و با رییس ناحیه به طور اثربخشی کار می کند اما در عین حال در فکر و عمل خود استقلال دارد.

3-رعایت: نشاندهنده رفتاری از مدیر است که دوستانه حمایتی، باز و همکارانه است.

4-ساخته‌ی: به رفتاری از مدیر اشاره می کند که وظیفه مدار و موفقیت مدار است. مدیر انتظارات

خود را به هیئت آموزش روشن کرده، استانداردهای دقیق عملکرد را حفظ می کند.

5-حمایت منابع: به مدرسه ای اشاره دارد که دارای مواد و وسایل آموزشی لازم بوده و وسایل اضافی

دیگر به راحتی قابل حصول است.

6-روحیه: به احساس اطمینان، اعتماد، همدردی و دوستی که در بین معلمان وجود دارد اشاره می

کند، معلمان احساس خوبی به یکدیگر داشته و در عین حال احساس می کنند که کار خود را به خوبی انجام می دهند.

7- تاکید علمی: به تاکید مدرسه برای یادگیری دانش آموزان اشاره می کند. اهداف علمی سطح بالا ولی قابل حصول برای دانش آموزان وضع شده است، محیط یادگیری منظم و جدی است، معلمان به توانایی دانش آموزان برای موفقیت در یادگیری اعتقاد دارند، و دانش آموزان سخت کار کرده و به آنهایی که از نظر علمی پیشرفت خوبی دارند احترام قایل هستند.

مدارس در صورتی اثربخش هستند که در سطح فنی به اهداف خود برسند و در سطح مدیریتی تلاش کنند تا انسجام درونی خود را حفظ نمایند و در سطح نهادی هم پاسخگوی اجتماع باشند. در مدارس برای تعیین اینکه اثربخشی وجود دارد یا خیر باید نظارت و کنترلی انجام شود. لذا کنترل در مدارس به عنوان جهت گیری قلمداد می شود. سازمانها برای رسیدن به اهداف خود باید بر فعالیتهای اجرایی نظارت و کنترل داشته باشند.

به لحاظ تعریف، نظارت و کنترل دانش آموز به هریک از مکانیزم هایی گفته می شود که از سوی معلمان به منظور تحقق همکاری در مدرسه مورد استفاده قرار می گیرد. از نظر مربیان مدرسه کنترل و نظارت دانش آموز یک امر ضروری است که به منظور جلوگیری از آشفتگی و بی نظمی (برایم¹، 2007) انجام می شود. در برخی متون از جهت گیری کنترل به عنوان ایدئولوژی کنترل² یاد کرده اند و تعاریف متعددی ارائه شده است. امیرشاهی (1387) کنترل را فرایندی می داند که از طریق آن می توان اطمینان داشت که عملکرد افراد و سازمان با فعالیت ها، برنامه ها و دستورات صادره از طرف مدیر مطابقت دارد. استونر و ویمن³ (به نقل از عباس زادگان و رضایی زاده، 1388، ص80) کنترل را فعالیتی می دانند که ضمن آن نتایج مورد انتظار در قالب استانداردهای عملیات معین می شوند، سیستم دریافت اطلاعات طراحی می شود، عملیات پیش بینی شده و انجام شده با هم مقایسه می گردند، اختلافات مشاهده و ارزیابی شده میزان اهمیت آنها مشخص می شود و سرانجام اصلاحات لازم برای تحقق هدفها و ماموریتهای سازمان انجام می گیرد.

---

1 - Brame

2 - Control Ideology

3 - Stoner & Wemean

همچنین فایول (به نقل از عباس زادگان، 1389، ص 182) کنترل را در معنای روش و یا وسیله ای به کار می برد که صحت انجام امور را طبق طرح و نقشه مصوبه و تصمیمات متخذه، احکام صادره و اصول مستقر بررسی نماید.

کنترل تلاش منظمی است در جهت رسیدن به اهداف استاندارد، طراحی سیستم بازخورد اطلاعات، مقایسه اجزاء واقعی با استانداردهای از پیش تعیین شده و سرانجام تعیین انحرافات احتمالی و سنجش ارزش آنها بر روند اجرایی که در بر گیرنده حداکثر کارایی است (استونر، 1983، به نقل از امامی، 1388، ص 50). همانطور که در تعاریف فوق می بینید کنترل برای اطمینان از اینکه فعالیتها در راستای رسیدن به اهداف از پیش تعیین شده جریان دارد یا خیر، اعمال می گردد. ولی کنترل در آموزش و پرورش دارای معنای خاصیست. در مدارس با توجه به اهداف آموزشی کنترل انجام می شود. به گونه ای که کنترل دارای پیوستاری با دو کرانه جهت گیری می باشد. هوی و میسکل¹ (2008) پیوستاری از جهت گیری کنترل از قیم گرایی به انسان گرایی تعیین کرده اند و بیان می کنند که در جهت گیری قیمی، معلم سنتی توصیف می شود که یک وضعیت خشک و خیلی کنترل شده ای را بوجود می آورد که حفظ نظم از اهداف عمده آن است و در جهت گیری انسانی، معلم دانش آموز را به عنوان عضوی از یک اجتماع آموزشی در نظر می گیرد که از طریق عمل و عکس العمل و تجارب مشترک یاد می گیرد. سلامتسازمانیو جهت گیری کنترل دانش آموز هر دو از روشهای مفهومساز یجو مدارس (هویومیسکل،

2008) هستند. جو، ابتدا به عنوان یک مفهوم کلی برای بیان کیفیت پدیدار زندگی سازمانی، تصور شده است.

جوسازمانی اصطلاح وسیع است که بهادراک معلماناز محیط کار، سازمانرسمیو غیررسمی، شخصیت همکارانور هبرسازمانی اشاره میکند. مجموعه یاز خصوصیات داخلیسازمان که یکمدرسهر ازمدارسدیگر مجزایمیکندوبر رفتار هر کدام از اعضایمدرسه تاثیر میگذارد، جوسازمانی مدرسهمیباشد. هویومیسکل (2008) در این باره بیان می نمایند که جومدرسهم کیفیتینسبتاً بادواماز محیط مدرسهمست که به وسیله معلمانتجربه شده است، بر رفتارشان تاثیر میگذارد و بر پایها دراک جمعیشان از رفتار درمدارسقرار دارد. باتوجه به توضیحات فوق این پرسش مطرح است که آیا بین سلامت

---

1 -Hoy & Miskel

سازمانی مدارس و جهت گیری معلمان در کنترل دانش آموزان رابطه وجود دارد؟ پژوهش حاضر با هدف پاسخ به سوال مذکور طراحی شده است.

1-3- اهمیت و ضرورت تحقیق

تمام دغدغه هایی که در یک سیستم آموزشی وجود دارد و تلاش هایی که در آن صورت می گیرد در نهایت، مقصود و هدفش، تربیت دانش آموز و تجلی اهداف و آرمانهای آموزشی در او می باشد و در همین راستا هر تحقیق و کار پژوهشی که در زمینه اعتلای برونداد نهایی همه نهادهای آموزشی صورت گیرد پر اهمیت و مهم به نظر می رسد، در این تحقیق نیز چونکه سعی بر آن است تا زوایای تاریک روابط معلم با دانش آموز را در حد بضاعت مورد کنکاش قرار دهد می تواند مهم و قابل توجیه باشد.

امروزه در اکثر کشورها بودجه های آموزشی کاهش پیدا کرده (جانسون، ایف و کولیش^۱، 2008) ولی انتظارات والدین نسبت به نظام آموزشی افزایش یافته است. در این رابطه می توان گفت انتظارات والدین از مدارس به دلایل متعدد (از جمله شاغل بودن مادر و درگیری های کاری) رو به افزایش است. در مطالعه ای بر روی مدارس، وایس^۲ (2005) بیان نمود که والدین از مدارس در حوزه های برنامه آموزشی، جو، عقاید آموزشی، اساتید مدرسه، ارتباطات و امکانات، انتظارات بالایی دارند. آلبرچ^۳ (2011) بیان می نماید که عدم تامین سرمایه و وجه، ادامه آموزش و همچنین فراهم کردن آموزشی با کیفیت را دشوار می سازد. با توجه به اهمیت آموزش و پرورش باید به دید یک سرمایه گذاری با ارزش به آن نگاه کرد. لذا مدارس باید بتوانند انتظارات والدین و جامعه پیرامون خود را برآورده سازند تا بتوانند به بقای خود ادامه دهند. مدارس باید سالم باشند تا بتوانند معلمان سالمی داشته باشند و دانش آموزان سالمی به جامعه تحویل دهند.

سلامت سازمانی و جهت گیری کنترل دانش آموز از مفاهیمی هستند که جو مدرسه را مفهوم سازی می کنند. در ابتدا جو و فرهنگ را یکی می دانستند. بسیاری از پژوهشگران تایید کرده اند که فعالیتها و

1 - Johnson , Oliff & Koulisch

2 - Wise

3 - Albrecht

رفتار مدیران و رهبران بر جو و سلامت سازمانی تاثیر می گذارد (فایرمن و مک لین^۱، 2003؛ گلن^۲، 2000؛ استرینگر^۳، 2002). مدیران و رهبران مدارس می بایست در رفتار خود نسبت به زیردستان، انصاف و عدالت را مدنظر قرار دهند تا بتوانند اعتماد آنان را به خود جلب کنند. مدیران می توانند روشهای تغییر فرهنگ و جو را به کار ببرند و با آگاهی از میزان سلامت سازمان خود، اقدامات مناسبی برای افزایش آن انجام دهند.

جو سازمانی یکی از عناصر سیستم اجتماعی مدارس است و از ادراکات مدیران، معلمان و دانش آموزان از شرایط حاکم بر مدرسه و روابط بین فردی آنان تاثیر می پذیرد. تصور مدرسه به عنوان سیستم اجتماعی قدمت زیادی ندارد. هالپین^۴ (به نقل از علاقه بند، 1385، ص 201) بیان می دارد که مدل سیستم اجتماعی، اولین بار در سال 1952، به وسیله گتزلز^۵ به عنوان چارچوبی روان شناختی - جامعه شناختی برای مطالعه مدیریت آموزشی ارائه شد و سپس توسط خود او و همکارانش تکمیل گردید.

این مدل به سرعت، در محافل مدیریت آموزشی مورد بحث و جدل قرار گرفت و بالاخره به عنوان چارچوبی برای تحقیق و آموزش، مورد قبول واقع شد. مدل سیستم اجتماعی هر چند به دلیل محدودیتهای آن مورد انتقاد بوده، با وجود این در طول چهل سال گذشته بسط و توسعه یافته است.

از جمله صاحب نظرانی که به بسط و تکمیل سیستم اجتماعی مساعدت کرده اند، هوی و میسکل را می توان نام برد. این دو، مدل سیستم و شکل نهایی آن را در چاپ هشتم (2008) کتاب خود ارائه داده اند.

مطالعه پویاییهای سازمانیو به طور کلی جو سازمانیبرای محققان آموزشی جالب است و بر این مفهوم و رابطه معلمان و دانش آموزان دمنداست. مدارس هنگامی از سلامتی مثبت برخوردار اند که مدیران، معلمان و دانش آموزان بدانند اهداف آموزشی کدامند و احساس کنند کاری سودمند انجام می دهند و به احساس رشد و پرورش شخصی دست یابند. مدارس باید تلاش کنند تا سطح سلامت سیستم خود را افزایش دهند و معلمان با نظر به اینکه فرایند یاددهی -

یادگیری یک فرایند انسانی است می بایست تلاش کنند از جهت گیری کنترل قیمی به جهت گیری کنترل

---

1 - Fairman & Mclean

2 - Goleman

3 - Stringer

4 - Halpin

5 - Getzels

انسانی

گرایش پیدا کنند. مطالعه این نظار تو کنترل بر دانش آموز نه تنها برای محققان مفید است بلکه برای فهم مدرستار تباطا تبیین معلمان، دانش آموزان و مدیران نیز سودمند می باشد.

در تمامی سازمانها، کنترل برای نظم و هدایت فعالیت های انسانی اعمال می شود. در مدارس نیز کنترل دانش آموز برای برقراری نظم و انضباط در مدارس و جلوگیری از هرج و مرج و شلوغ کاری دانش آموزان است. نظار تو کنترل هذ فی جز بر قرار ی انضباط در مدارس ندارد. از دیدگاه سلیمانی و خاکساری (1387) هدف از انضباط در مدرسه این است که دانش آموزان را به سازگاری با قوانین و مقرراتی قادر کنند که فرهنگ و ارزش های دستگاه تعلیم و تربیت و وضع نمود هاست. در واقع هدف مدارس ایجاد شرایطی است که دانش آموزان مقررات و ارزش های حاکم بر دستگاه تعلیم و تربیت را در روز و یا اجبار و اگر اهل کها زویر غبت، تمایلو هوشیار یا طاعت نمایند تا فرایندها اجتماعی شدن و فرهنگ پذیر یوهنچار پذیری (سلیمانی و خاکساری، 1387) آنها درونی شود و این در رشد و تعالی شخصیت کودک مؤثر است.

سلامت سازمانی برای هر سازمانی ضروری است و مدیران باید در توسعه آن در سطح سازمان تلاش کنند، اما وجود آن به لحاظ نقش حساس و مهمی که سازمانهای آموزشی در رشد و توسعه جامعه و همچنین پرورش نوجوانان و جوانان خلاق و مبتکر دارند بسیار ضروری است. سلامت سازمانی در مدارس علاوه بر تاثیر گذاری بر سلامت روانی معلمان، می تواند بر جهت گیری آنان در کنترل دانش آموزان تاثیر بگذارد و همچنین سلامت روانی دانش آموزان را نیز متاثر سازد و آنان را نسبت به رفتار مطلوب جو آموزشی آگاه سازد و انگیزه تلاش برای رسیدن به مدارج عالی علمی را در آنها افزایش دهد. حال با توجه به نقش سلامت سازمانی در سلامت روانی معلمان و اینکه وجود سلامت سازمانی در مدارس موجب آرامش و جو مناسب در سازمان خواهد شد و تاثیر غیر قابل انکاری در شیوه برخورد معلم با محیط کار و مدرسه و در نهایت دانش آموز خواهد داشت اهمیت و نیاز به چنین تحقیقاتی را مشخص و مبرهن می نماید.

1-4-اهداف تحقیق

1-4-1- اهداف کلی تحقیق

1- بررسی رابطه میان سلامت سازمانی و انتخاب شیوه کنترل دانش آموزان¹ توسط در مدارس متوسطه منطقه 3 شهرستان شیراز در سال تحصیلی 90-91

1-4-2- اهداف ویژه تحقیق

- 1-1- تعیین سلامت سازمانی مدارس راهنمایی ناحیه 3 شیراز
- 2-1- تعیین نوع جهت گیری معلمان (قیمی - انسانی) در مدارس راهنمایی ناحیه 3 شیراز
- 3-1- بررسی رابطه میان ادراک معلمان زن و مرد از ابعاد (هفت گانه) سلامت سازمانی با جهت گیری آنان در کنترل دانش آموزان
- 4-1- بررسی میزان پیش بینی کنندگی ادراک معلمان زن و مرد از ابعاد سلامت سازمانی نسبت به جهت گیری آنان در انتخاب شیوه کنترل دانش آموزان

1-5- فرضیه های تحقیق

1-5-1- فرضیه های کلی تحقیق

1. آیا بین سلامت سازمانی با شیوه کنترل دانش آموزان رابطه معناداری وجود دارد؟

1-6- سوالات ویژه تحقیق

1. میزان سلامت سازمان مدارس راهنمایی ناحیه 3 شیراز در سال تحصیلی 90-91 چقدر است؟
2. جهت گیری (قیمی - انسانی) در مدارس راهنمایی ناحیه 3 شیراز چگونه است؟
3. بین ادراک معلمان زن و مرد از ابعاد (هشت گانه) سلامت سازمانی با جهت گیری آنان در کنترل دانش آموزان رابطه ای وجود دارد؟

1-pupil control orientation(ideology)